

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä syyskuuta 2014 lähettänyt ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 101/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Juhani Gustafsson ja hallitusneuvos Satu Sundberg, ympäristöministeriö
- lainsäädäntöneuvos Eriika Melkas, maa- ja metsätalousministeriö

- suunnittelija Sami Heikkilä, puolustusministeriö
- lakimies Minna Ojanperä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- johtava asiantuntija Ilpo Kuronen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- vesihuoltoinsinööri Riina Liikanen, Suomen Vesilaitosyhdistys ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Suomen Kuntaliitto
- Öljyalan Keskusliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Lakiin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 a luku, joka sisältää säännökset pohjavesialueiden rajauksesta ja luokituksesta sekä pohjavesialueen suojeleusuunnitelmasta. Esityksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus rajaisi ja luokittelisi pohjavesialueet. Kunta voi laatia pohjavesialueen suojeleusuunnitelman. Pohjavesialueiden rajauksessa ja luokittelussa noudatettavaan me-

nettelyyn sisältyy osallistumismahdollisuus. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi pohjavesialueen suojeleusuunnitelman sisällöstä ja valmistelusta.

Esityksen tavoitteena on tehostaa pohjavesien suojeleua ja parantaa eri toimijoiden oikeusturvaa sääntelyä täsmentämällä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuksin.

Hallituksen esitys perustuu eduskunnan uuden vesilain (587/2011) yhteydessä hyväksymään lausumaan¹, jossa edellytetään hallituksen selvittävän pohjavesialueiden kartoitukseen, luokitukseen ja käyttöön sekä suojelusuunnitelmiin liittyvät lainsäädännölliset ja menettelylliset kehittämistarpeet.

Ympäristöhallinto on kartoittanut ja luokitellut pohjavesialueita vedenhankinnan edistämiseksi hallinnollisena toimintana ilman erityistä lainsäädännöllistä perustaa. Valiokunta katsoo, että hallituksen esityksessä ehdotetut säännökset pohjavesien rajauksesta, luokituksesta ja suojelusuunnitelmien laatimisesta selkiyttävät toimintaa ja menettelyjä ja parantavat toimijoiden ja kansalaisten tiedonsaanti- ja osallistumismahdollisuuksia. Pohjavesialueen luokituksella ei lakiehdotuksen mukaan ole itsenäistä oikeusvaikutusta, vaan toimintojen sallittavuus pohjavesialueilla ratkaistaan edelleen ennakkovalvontamenettelyissä, esimerkiksi ympäristönsuojelulain mukaisessa lupamenettelyssä. Yhteinen säädöspohja luokitukselta ja suojelusuunnitelmista edistää kuitenkin välillisesti myös pohjavesien yhtenäistä suojelua eri puolilla maata.

Suomessa on noin 3 800 nykykäytännön mukaisesti luokiteltua vedenhankintaa varten tärkeää (I luokka) ja siihen soveltuvaa pohjavesialuetta (II luokka). Suuri osa näistä alueista on vesienhoitosuunnitelmissa luokiteltu kemialliselta ja määrälliseltä tilaltaan hyväksi. Muita pohjavesialueita (III luokka), joiden soveltuvuudesta vedenhankintakäyttöön ei ole tietoa, on noin 2 200. Pohjaveden tilalle riskin muodostavaa toimintaa on noin 10 prosentilla pohjavesi-

alueista. Noin 350 pohjavesialuetta on vuonna 2013 arvioitu riskialueeksi. Määrä on noussut noin sadalla alueella edelliseen, vuoden 2009 arvioon verrattuna. Tila on vaarantunut erityisesti Etelä-Suomessa ja taajamien pohjavesialueilla. Noin 100 riskipohjavesialuetta on luokiteltu tilaltaan huonoksi. Aiempaan arvioon verrattuna tilaltaan huonojen pohjavesialueiden määrä on kasvanut. Riskialueiden ja huonossa tilassa olevien pohjavesialueiden määrän lisääntymistä selittää tosin osittain niiden tilasta selvitetyksissä ja tutkimuksissa saadut lisätiedot. Suomessa on edelleen yli 150 pohjaveden selvityskohdetta eli sellaista pohjavesialuetta, joiden pohjaveden laadusta tai määrästä ei ole riittävästi tietoa tilan tai riskien arvioimiseksi.

Hallituksen esityksen mukaan kaikkia nykyisiä pohjavesialueita on tarkasteltava uudelleen niiden suojelutarpeen ja vedenhankintakäyttöön soveltuvuuden kannalta. Nykyisin III-luokkaan kuuluvat alueet luokitellaan uudelleen tai poistetaan luokitukselta riippuen siitä, soveltuvatko ne vedenhankintakäyttöön.

Lakiehdotuksen mukaiset uudet merkintätavat ovat 1- ja 2-luokka sekä E-luokka. 1-luokkaan kuuluu vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue, jonka vettä käytetään tai jota on tarkoitus käyttää yhdyskunnan vedenhankintaan taikka talousvetenä enemmän kuin keskimäärin 10 m³ vuorokaudessa tai yli 50 ihmisen tarpeisiin. 2-luokkaan luokitellaan muu vedenhankintakäyttöön soveltuva pohjavesialue, joka antoisuuden tai muiden ominaisuuksien perusteella soveltuu edellä mainittuun käyttöön. Rajana pidettäisiin pääsääntöisesti 100 m³ vuorokaudessa. E-luokkaan kuuluvat ehdotuksen mukaan ne pohjavesialueet, joiden pohjavedestä pintavesi- ja maaekosysteemit ovat suoraan riippuvaisia.

Hallituksen esityksen perusteluissa arvioidaan rajauksesta ja luokitukselta johtuvien tutkimusten ja uudelleentarkastelujen kokonaiskustannuksiksi noin 8 miljoonaa euroa. Uusi sääntely lisää erityisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten työmäärää varsinkin alkuvaiheessa, kun pohjavesialueita on tarkasteltava

¹ HE 277/2009 vp, EV 355/2010 vp

uudelleen. Kuntien toimintaan esitys ei vaikuta, eikä yrityksiin kohdistu uusia velvollisuuksia. Valiokunta toteaa, että pohjavesialueiden uudelleentarkastelu aiheuttaa alkuvaiheessa ELY-keskuksissa kustannuksia, mikä on huolestuttavaa alenevan resurssitason johdosta. Jatkossa hallinnolle arvioidaan kuitenkin syntyvän säästöjä toimintaympäristön selkeytyessä. Lakiehdotukseen ei liity sitovaa määräaika luokituksen tar-

kistamiseen, vaan se toteutetaan määrärahojen ja voimavarojen puitteissa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
vpj. Rakel Hiltunen /sd (osittain)
jäsen. Tarja Filatov /sd
Christina Gestrin /r
Timo Heinonen /kok
Pauli Kiuru /kok
Jukka Kärnä /sd

Jari Lindström /ps
Eeva-Maria Maijala /kesk
Martti Mölsä /ps
Sari Palm /kd
Raimo Piirainen /sd
Mirja Vehkaperä /kesk
Juha Väätäinen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.